

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Комунального закладу
«Харківський обласний центр
туризму, краєзнавства, спорту та
екскурсій учнівської молоді»
Харківської обласної ради

Валентина РЕДІНА
08 2025

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ, КРАЄЗНАВСТВА,
СПОРТУ ТА ЕКСКУРСІЙ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ» ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ РАДИ (2025-2027)**

Схвалено рішенням педагогічної
ради Комунального закладу
«Харківський обласний центр
туризму, краєзнавства, спорту та
екскурсій учнівської молоді»
Харківської обласної ради від
27.08.2025, протокол № 4

I. Загальні положення

1. Ця освітня програма містить єдиний комплекс освітніх компонентів, спланованих і організованих Комунальним закладом «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради для досягнення вихованцями, учнями і слухачами результатів навчання (набуття компетентностей); містить вимоги до вихованців, учнів, слухачів, які можуть розпочати навчання за цією програмою; перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність. Освітня програма є засобом забезпечення реальних умов для вибору індивідуальної траєкторії розвитку вихованців, учнів і слухачів, гарантом досягнення обраних освітніх рівнів, технологічним засобом управління якістю позашкільної освіти; побудована з урахуванням диференціації та індивідуалізації освітнього процесу, демократизації управління, створення умов для творчої діяльності адміністрації і педагогів Комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради, соціального захисту вихованців, учнів і слухачів, із забезпеченням їх права на доступність і якість позашкільної освіти, створення умов для безперервності освіти.

2. Освітня програма Комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради визначає організацію освітнього процесу з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку регіону, інтересів здобувачів позашкільної освіти та містить перелік освітніх компонентів.

3. Відповідно до частини шостої статті 16 Закону України «Про позашкільну освіту» на основі освітньої програми Комунальний заклад «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради складає, затверджує річний

план роботи та навчальний план закладу, що конкретизують організацію освітнього процесу.

4. Головними принципами організації освітнього процесу Комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради є:

- гуманізація, що визначає пріоритету завдань творчої самореалізації особистості її виховання, створення умов для вияву обдарованості і талантів здобувачів освіти, формування гуманної особистості;

- єдність загальнолюдських і національних цінностей, що забезпечує у змісті освітнього процесу органічний зв'язок і духовну єдність української національної культури з культурою народів світу;

- розвиток культури всіх національних меншин, що проживають на території України, сприяє усвідомленню пріоритетності загальнолюдських цінностей над груповими; визначає позашкільну освіту як важливий засіб національного розвитку й гармонізації національних і міжнаціональних відносин в Україні;

- демократизація, що передбачає автономію закладів позашкільної освіти різних типів та форм власності у вирішенні основних питань змісту їх діяльності, розвитку різноманітних форм співробітництва та партнерства всіх учасників освітнього процесу;

- науковість і системність, що полягає в забезпеченні оптимальних умов для інтегруючої функції освітніх процесів в умовах досягнення основної мети позашкільної освіти;

- безперервність, наступність та інтеграція, що забезпечує єдність всіх ланок освіти, об'єднання зусиль закладів позашкільної освіти з іншими закладами та організаціями; цілісність і наступність позашкільної освіти, спрямованої на поглиблення та конкретизацію освітнього процесу; набуття освіти упродовж всього життя;

- багатоукладність та варіативність, що передбачає можливість широкого вибору змісту, форми і засобів позашкільної освіти,

альтернативність у задоволенні духовних запитів здобувачів освіти, їх пізнавальних та інтелектуальних можливостей та інтересів, запровадження поліваріантності навчальних програм, поглиблення і розширення їх практичної сприятливості;

- добровільність та доступність, що передбачає право вибору та доступності в забезпеченні потреб у творчій самореалізації, духовному самовдосконаленні, здобутті додаткових знань, умінь та навичок, підготовки до активної професійної та громадської діяльності;

- самостійність і активність особистості, що полягає у забезпеченні психолого-педагогічної атмосфери, яка сприяє виявленню, розвитку і реалізації здобувачами освіти пізнавальної самостійності, творчої активності, прояву обдарованості і таланту;

- практична спрямованість, що передбачає набуття здобувачами освіти певних умінь і навичок, орієнтацію на трудову діяльність у ринкових умовах, їх розширення та розвиток, а також впровадження в життя за умов інтеграції з наукою і виробництвом.

Комунальний заклад «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради здійснює діяльність за такими напрямками позашкільної освіти.

Туристсько-краєзнавчий, спрямований на залучення вихованців, учнів і слухачів до активної діяльності з вивчення історії рідного краю та довкілля, світової цивілізації, географічних, етнографічних, історичних об'єктів і явищ соціального життя.

Туристські походи, краєзнавчі експедиції, екскурсії є важливим засобом формування у підростаючого покоління національної свідомості, здорового способу життя. Під час організації походів, екскурсій експедицій вихованці працюють над завданнями Всеукраїнського руху учнівської молоді України за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу «Моя земля – земля моїх батьків», Всеукраїнської експедиції учнівської та студентської молоді «Моя Батьківщина – Україна», Всеукраїнського конкурсу на кращу

туристсько-краєзнавчу експедицію «Мій рідний край». Заняття краєзнавством розширює світогляд учнів про свою малу батьківщину – рідний край, об'єктом вивчення якого є природа, господарство, історія, побут, культура, населення тощо.

Еколого-краєзнавчий забезпечує оволодіння знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, підвищення рівня обізнаності молоді щодо екологічних проблем регіону та окреслення шляхів їх вирішення. Під час проведення краєзнавчих експедицій вихованці залучаються до практичної природоохоронної роботи, екологічної діяльності зі збереження навколишнього середовища.

Дослідницько-експериментальний спрямований на виявлення, розвиток і підтримку юних обдарувань, задоволення потреб учнівської молоді у професійному самовизначенні відповідно до її інтересів і здібностей, сприяє залученню вихованців, учнів і слухачів до науково-дослідницької, експериментальної, винахідницької роботи в наукових відділеннях «Історія», «Науки про Землю», «Філософія та суспільствознавство» Малої академії наук України, створенню умов для творчого самовдосконалення та виявлення, розвитку і підтримки юних талантів. Учнівська молодь має змогу під час туристсько-краєзнавчих подорожей займатися пошуковою та науково-дослідницькою роботою, результатом якої є участь у роботі секцій Харківського територіального відділення Малої академії наук.

Фізкультурно-спортивний забезпечує розвиток фізичних здібностей, необхідні умови для повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку, занять фізичною культурою і спортом, підготовку спортивного резерву для участі у Всеукраїнських змаганнях з видів спортивного туризму, видів спорту. Заняття спортивним туризмом, орієнтуванням, видами спорту сприяють формуванню в учнів ціннісних орієнтацій щодо культури здоров'я та здорового способу життя на основі особистісно-орієнтованого підходу, вихованню моральних якостей: дружби, взаємодопомоги, активної громадянської позиції тощо.

Військово-патріотичний забезпечує активну участь молоді в оборонно-масовій роботі, сприяє вихованню в учнів почуття патріотизму, гідності, поваги до героїчного минулого свого народу та готовності до захисту своєї країни, до служби у Збройних силах України. Під час занять вихованці розвивають практичні навички та уміння у військовій справі, дисциплінованість, вимогливість до себе. Реалізації завдань зазначеного напрямку сприяють проведення військово-патріотичних акцій, конкурсів, змагань в межах умов Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), підготовка та участь у Всеукраїнському етапі гри «Сокіл» («Джура»).

Гуртки закладу класифікуються за трьома рівнями:

- початковий – творчі об'єднання загальнорозвиваючого спрямування, що сприяють виявленню здібностей, обдарувань вихованців, учнів і слухачів або розвитку їх інтересу до творчої діяльності;
- основний – творчі об'єднання, які розвивають стійкі інтереси вихованців, учнів і слухачів, дають їм знання, практичні уміння і навички, задовольняють потреби у професійній орієнтації;
- вищий – творчі об'єднання за інтересами для здібних і обдарованих вихованців, учнів і слухачів (стаття 12 Закону України «Про Позашкільну освіту»).

II. Вимоги до здобувачів позашкільної освіти

1. Вимоги до здобувачів Комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради, які можуть розпочати навчання за цією програмою визначаються рівнем творчого об'єднання, відображаються в навчальних програмах з позашкільної освіти.

2. Для зарахування вихованців до туристських, краєзнавчих, спортивних гуртків претенденти повинні мати належний стан здоров'я, що дозволить набувати відповідні компетентності за навчальними програмами.

Освітній процес у Комунальному закладі «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради здійснюється диференційовано (відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів, здібностей вихованців, учнів, слухачів з урахуванням їх віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я) з використанням різних організаційних форм: заняття, онлайн заняття, лекція, індивідуальне заняття, конференція, семінар, змагання, навчально-тренувальні збори, походи, екскурсії, експедиції. З урахуванням воєнного стану в Україні та з метою забезпечення безпеки життєдіяльності здобувачів освіти заняття гуртків здійснюється у дистанційному, змішаному режимах.

III. Перелік освітніх програм

1. Освітніми компонентами є навчальні програми за напрямками та профілем позашкільної освіти, інші компоненти для вільного вибору здобувачів освіти, сплановані і організовані для досягнення визначених результатів навчання. Навчальні програми гуртків, секцій та інших творчих об'єднань (далі – навчальна програма з позашкільної освіти) визначають організацію освітнього процесу для досягнення очікуваних результатів навчання.

2. Навчальні програми з позашкільної освіти розробляються із врахуванням положень законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту» та відповідно до Положення про позашкільний навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 травня 2001 року № 433, Положення про центр, будинок, клуб, бюро туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді, туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді, станцію юних туристів, затвердженого Міністерством освіти і науки України від 19 грудня 2002 року № 730, Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11 серпня 2004 року № 651, зареєстрованого в

Міністерстві юстиції України 20 серпня 2004 року за № 1036/9635, типових навчальних планів, затверджених Міністерством освіти і науки України.

Комунальний заклад «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради використовує навчальні програми з позашкільної освіти, схвалені Міністерством освіти і науки, що забезпечують формування особистості та реалізують державну політику у відповідній сфері.

Комунальний заклад «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради використовує наступні програми за напрямками діяльності гуртків:

№	Напрямок гуртка	Коли і ким затверджена навчальна програма
1.	Велосипедний туризм	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0074 -2023
2.	Пішохідний туризм	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0079 -2023
3.	Скелелазіння	«Схвалено для використання в позашкільних навчальних закладах» (лист ІМЗО від 27.03.2019 № 22.1/12-Г-139; протокол засідання науково-методичної комісії з позашкільної освіти Науково-методичної ради з питань освіти МОН від 15.03.2019 № 1)
4.	Екологічне краєзнавство	«Схвалено для використання в освітньому процесі» Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 21.06.2023(протокол № 2) Зареєстровано у каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0060-2023
5.	Географічне краєзнавство	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0010-2022
6.	Літературне краєзнавство	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0014-2022
7.	Юні туристи-краєзнавці	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0015-2022
8.	Геологічне краєзнавство	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0011-2022
9.	Спортивне орієнтування	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0008-2022
10.	Навчальна програма з позашкільної освіти військово-патріотичного напрямку «Джура»	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0003-2022

11.	Навчальна програма «Аналіз космічних знімків у геоінформаційних системах».	Рекомендовано науково-методичною радою Національного центру «Мала академія наук України» (протокол № 2 від 27 серпня 2021 р.)
12.	Основи фенології	Збірник «Навчальні програми з позашкільної освіти: еколого-натуралістичний напрям. Еколого-біологічний профіль» (загальна редакція В. В. Вербицького) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Лист МОН від 10.01.2019 №1/11-99; витяг з протоколу засідання науково-методичної комісії з позашкільної освіти науково-методичної ради з питань освіти МОН України від 23.12.2019 № 4.
13.	Економічне краєзнавство	Навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку / Фурманюк О.Л. «Схвалено для використання в освітньому процесі». Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 12.12.2022 (протокол № 3). Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0012-2022
14.	Музезнавство	«Схвалено для використання в освітньому процесі» Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 21.06.2023(протокол № 2). Зареєстровано у каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за №8.0059-2023
15.	Історія України	Рекомендовано науково-методичною радою Національного центру «Мала академія наук України» (протокол № 3 від 27 серпня 2021 р.)
16.	Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації однолітків	Схвалено для використання в освітньому процесі (рішення експертної комісії з психології та педагогіки від 17.06.2024 протокол №2).
17.	Наскрізна навчальна програма з позашкільної освіти «Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій»	Рекомендовано вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 4 від 31.03.2022)
18.	Народні ремесла	Схвалено для використання в освітньому процесі» Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 11.03.2024 (протокол № 1) Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0005-2024.
19.	Етнологія України	«Схвалено для використання в освітньому процесі» Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 29.03.2023 (протокол № 1) Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0001-2023
20.	Спортивний туризм	«Схвалено для використання в освітньому процесі», який зареєстрований у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0009-2022
21.	Настільний теніс	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист МОН від 11.06.2018 № 1/11-6203
22.	Волейбол	Рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист МОН від 11.06.2018 № 1/11-6203

У разі введення в дію нових навчальних програм за вищезазначеними напрямами позашкільної освіти, керівник гуртка має право здійснювати освітній процес за новою програмою.

IV Загальний обсяг навчального навантаження

1. Загальний обсяг навчального навантаження визначається напрямом позашкільної освіти та рівнем творчого об'єднання, допустимим навантаженням для різних вікових категорій та відображається в навчальних планах і програмах. Навчальний план Комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради дає цілісне уявлення про зміст і структуру, кількість годин за напрямом позашкільної освіти та роком навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження для здобувачів позашкільної освіти.

2. Обсяг навчального навантаження для творчих об'єднань Комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради визначаються на основі типових навчальних планів, затверджених Міністерством освіти і науки України, з урахуванням мережі творчих об'єднань, що діють у закладі, та кількості груп у них, років навчання, тижневого навантаження педагогічних працівників, структури навчального року.

V. Очікувані результати навчання здобувачів позашкільної освіти

1. Очікувані результати навчання здобувачів позашкільної освіти відображаються у навчальних програмах з позашкільної освіти. Навчальні програми з позашкільної освіти конкретизують очікуваний результат навчання як формування компетентностей. Пізнавальні компетентності передбачають оволодіння поняттями та знаннями з різних галузей знань; основ характеристики явищ і процесів суспільного життя; набуття знань

морально-психологічних якостей, способів організації змістовного дозвілля. Практичні компетентності передбачають формування різноманітних техніко-технологічних вмінь і навичок, здатності реалізувати та захищати свої права, орієнтуватися в соціальних відносинах, встановлювати зв'язки між подіями і явищами, формулювати, висловлювати та доводити власну думку, позицію. Творчі компетентності передбачають набуття досвіду власної творчої діяльності з різних галузей знань, розв'язання творчих завдань, здатності проявляти творчу ініціативу; розвиток дослідницьких здібностей, системного просторового та логічного мислення, уяви, фантазії; потреби у творчій самореалізації та духовному вдосконаленні. Соціальні компетентності орієнтовані на досягнення високого рівня освіченості та вихованості; емоційний, фізичний, інтелектуальний розвиток; формування позитивних особистісних якостей (самостійність, наполегливість, працьовитість тощо), ціннісного ставлення до себе та інших, вміння працювати в колективі; розвиток здатності до професійного самовизначення; творчого ставлення; формування громадянської поведінки, патріотизму.

2. Комунальний заклад «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради здійснює освітню діяльність, спрямовану на розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, інших складових компетентностей, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та професійної діяльності.

3. Результати навчання здобувачів позашкільної освіти, їх досягнення (участь у конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН, МАН-юніор, виступи на конференціях, олімпіадах, змаганнях, турнірах тощо) відображаються керівником гуртків у журналах гурткової роботи у розділі «Організаційно-масова робота гуртка».